

Súboj o Bačovú ženu vyhral divák

[.peter Scherhauser](#) V SND sa v závere marca zrodila unikátna perla. Čierno-biela v kostýmoch a v scénografii, zhutnená v psychológii a vo vzťahoch, vysoko cenná vo svojej umeleckej hodnote.

Inscenácia vylovená z bolesti hlavných hrdinov, obrúsená v réžii Romana Poláka a dramaturgičky Dariny Abrahámovej, očistená katarzným výdychom divákov, otvorených prijať reflexiu vlastných temných stránok. Dotyk Bačovej ženy od Ivana Stodolu nenechá nikoho ľahostajným!

Archaické slovanské témy a patetické staromódne hry? Takýmto prívlastkom by mohol predpovať laik komentovať zoznam premiér aktuálnej 95. sezóny SND. A hoci témy inscenácií prvej divadelnej scény v sezóne 2014/2015 skutočne vychádzajú z našich stáročných koreňov, ako aj z tvorby velikánov „povinného čítania“, tieto prívlastky by boli absolútne nekorektné a neadekvátne. Uplynulé inscenácie SND, ako napríklad skvostný Bál, reflexívny Mojmír II. alebo súmrak ríše či baladická Nevesta hôľ majú oveľa bližšie k dnešku ako k minulosti, a navyše sú bohaté na hlboké myšlienky a unikátne javiskové obrazy.

.ukážková divadelná práca

Nadčasovosť a univerzálnosť vystihuje aj Bačovú ženu, ktorú upravil a zrežiroval šéf Činohry SND Roman Polák. Zosúčasnenie napomohol odpatetizovaný jazyk oslobodený od archaizmov, redukcia folklórnych prvkov, ale aj priamočiarosť príbehu. Jeho epicentrom je dilema, ako sa druhýkrát vydatá žena vyrovná so znovuobjavením svojho prvého manžela, ktorý bol roky považovaný za mŕtveho. Na priestorovo aj časovo oklieštenom pôdoryse rozohral Polák strhujúcu drámu vnútorných konfliktov a (ne)riešiteľných medziľudských interakcií. Drámu o sebecktve, nepochopení a odvrhnutí (seba aj druhých). Urobil to spôsobom minimalistického scénického realizmu s občasnou expozíciou hereckých gest. Práca s tempom replík, so strihom gesta, ako aj s časom akcie a vyústenia mizanscén je ukážková. Režisér Polák a dramaturgička Abrahámová koncentrovane kujú jadrá vzťahového a psychologického významu v prospech divadelnej katarzie.

Inscenačný zámer prirodzene napĺňajú aj herci. Diana Mórová ako Eva akcentuje pokoru a akceptujúci prístup k ťažkému životu prostredníctvom pokojnej, úspornej, ale dôraznej reči. Tento prístup si niekedy zachováva aj v situáciách, v ktorých jej hereckí partneri eskalujú napätie. Tým sa stáva jedinou postavou v dráme s danosťou empatie a racionality súčasne. V inscenácii dostala Mórová možnosť prežiť aj iné polohy, a v intenciách realizmu ich zvládla ukážkovo – konkrétne ide napríklad o scénu nervového zrútenia sa v okamihu, keď sa dozvie, že jej prvý muž žije.

Obdobne vypätú scénu (opätovné vnútorné prežitie tragickej udalosti) uveriteľne, bez pátosu či prehrávania, zahral aj Ján Koleník (prvý manžel Evy, bača Ondrej). Divák, ktorý prežil traumy, vie, že reminiscencie na ňu vyzerajú práve takto a nijako inak. Telo neoklameme. Telo si pamätá – všetko! V Koleníkovom výkone cítime za jeho chlapskou drsnosťou aj nehu, zraniteľnosť a detskú dušu. V Bačovej žene totiž nikto nie je čierno-biely, čo platí aj o výborne obsadenom Alexandrovi Bártovi (druhý manžel, bača Mišo). Jeho Mišo je pragmatický, čo dáva najavo obsahom a spôsobom reči aj konaním. Vie ako potešiť ženu, hoci si od nej istým spôsobom udržiava aj odstup. Vie, kde žije a čo sa od neho očakáva. Práve jeho náhla zmena názoru na Evu po tom, ako zistí, že bola na návšteve u Ondreja, je zaujímavým zvratom, ktorý poukazuje na to, ako rýchlo a jednostranne vyhodnocujeme a dezinterpretujeme konanie druhých ľudí. Kamila Magálová ako Ondrejova matka na menšej ploche uviedla do pohybu silnú energiu zaslepenosti a citovej manipulácie. Herečka, ktorú

poznáme najmä z komických úloh, moduluje hlas v intenciách tragického herectva a je v tom autentická. V pohybe aj v postoji vyjadrí všetko, čo jej postava vyžaduje. Postoje a pohyb hercov po javisku sú navyše ďalším z významotvorných epicentier Polákovej réžie. Celkový pozitívny výsledok umocňuje scénografia Pavla Boráka aj kostýmy Petra Čaneckého. Scéne dominuje čierny kubus, v ktorom sa dvere otvárajú zdola hore ako gilotína, a v ktorom kolmá „rampa“ na príchod do miestnosti vytvára medzi hrdinami v konflikte vzťahy nadradenosti a podradenosti. Realizmus rozbíjajú, ale zároveň ho pomyselnou magickou niťou zošívajú samovoľne sa vysúvajúce drevené tyče zo zadnej steny javiska.

.divadlo zrkadlo

Inscenácia Bačova žena má aj svoje diskutabilné momenty. Jedným z nich je záverečný obraz samovraždy Evy, ktorému chýba katarzný moment a to najmä v dôsledku toho, že sa deje mimo javiska. Následný návrat umierajúcej hrdinky na scénu potom môže pôsobiť trochu bezradne, ale finálna pointa s využitím drevených kolov je divadelne efektná. Otázkou je aj využitie obrazovky, prostredníctvom ktorej Eva komunikuje so svojimi deťmi. Tento prvok síce neprekáža, ale v istom zmysle narušuje univerzálnosť zasadenia príbehu do neurčitého času a priestoru. Za najväčší hendikep, najmä z propagačného hľadiska, však možno považovať bezpohlavný plagát k inscenácii, respektíve titulku k bulletinu. Výborná Bačova žena sa akiste dokáže – vďaka referenciám – predať aj sama, ale prečo jej k tomu nepomôť aj takouto nezanedbateľnou drobnosťou.

Divadlo nemusí byť dokonalé. Divadlo však nesmie byť ľahostajné a nesmie vyvolávať ľahostajnosť! Bačova žena v SND naplnila najakútnejšiu úlohu divadla v súčasnosti – vyhroteným spôsobom odzrkadlila príčiny úpadku našich vzťahov, ktorými sú nezdravé ego a neschopnosť empatie...

.autor je dramatik a divadelný publicista.

Ivan Stodola: Bačova žena Réžia: Roman Polák Dramaturgia: Darina Abrahámová Scéna: Pavel Borák Kostýmy: Peter Čanecký Hudba: Lucia Chuťková Hrajú: Diana Mórová, Ján Koleník, Alexander Bárta, Kamila Magálová, Dušan Jamrich, Dušan Taragel', Mária Kráľovičová, Leopold Haverl, Ján Gallovič, Daniel Fischer a ďalší. Premiéra 28. a 29. marca v Štúdiu SND.

.peter Scherhauser

25. apríl 2015

Zdroj: <http://www.tyzden.sk/casopis/17432/suboj-o-bacovu-zenu-vyhral-divak/> [videné: 20. 7. 2016].

V tlačenej forme:

Týždeň. – Roč. 12, č. 18 (27. 4. 2015), s. 57.